

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 14 lutego 2020 r.

BADK.DPK.133.139.2019 MKo

P10-21/19	Data wpływu petycji 4 grudnia 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 10 lutego 2020 r.

KODEKS CYWILNY
KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO
TEMAT
DOREČZENIA KORESPONDENCJI,
MAKSYMALNY ZADATEK I KARA UMOWNA,
UGODA PRZED MEDIATOREM – JEJ PRAWOMOCNOŚĆ

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Renata Sutor.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny oraz ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w celu wprowadzenia maksymalnego progu zadatku i kary umownej przy zawieraniu umów, dodania przepisu umożliwiającego obowiązywanie ugody zawartej przed mediatorem od momentu jej podpisania, a nie od zatwierdzenia jej przez Sąd oraz stworzenia ustawy zobowiązującej obywatela Polski do zgłoszenia aktualnego miejsca zamieszkania.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autorka petycji wnosi o zmiany w prawie dotyczące doręczania korespondencji. Wyraziła opinię o potrzebie stworzenia systemu, który nakazywał by obywatelom Polski, zgłoszenie w urzędzie gminy swojego aktualnego miejsca zamieszkania. Postuluje utworzenie specjalnego portalu, na wzór bazy PESEL, w którym dane o miejscu zamieszkania obywateli będą dostępne dla wszystkich. Jeśli zainteresowany chciałby uzyskać informację z rejestru o miejscu zamieszkania innej osoby, musiałby złożyć w gminie wniosek i wykazać się interesem faktycznym do udostępnienia danych. Ponadto, wnioskodawca musiałby ponieść opłatę skarbową od wniosku oraz oświadczyć pod odpowiedzialnością karną, że dane z rejestru, są mu potrzebne do czynności związanych np. z dochodzeniem roszczeń. W opinii autorki petycji powyższy postulat miałby na celu rozwiązanie problemów z doręczeniem korespondencji sądowej i administracyjnej.

Jednocześnie w petycji postuluje się wprowadzenie do Kodeksu cywilnego definicji zaliczki oraz maksymalnej kwoty zadatku, która powinna wynosić 20% wartości przedmiotu umowy. Równocześnie autorka petycji wnosi o zmianę przepisów dotyczących kary umownej. W jej opinii, kara umowna nie powinna przewyższać 50% wartości przedmiotu umowy, zaś w razie wystąpienia zdarzeń losowych zleceniobiorca powinien być zwolniony z zapłaty takiej kary. Wnioskowane zmiany w Kodeksie cywilnym mają na celu poprawę obecnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstw.

Autorka petycji proponuje też dodanie do Kodeksu postępowania cywilnego przepisu stanowiącego o prawomocności ugody od momentu jej zawarcia przed mediatorem, bez konieczności jej zatwierdzenia przez sąd. Uważa, że na postanowienie o zatwierdzenie ugody przez sąd nie powinno służyć zażalenie.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2019 r. poz. 1397 ze zm.) reguluje zasady i sposób prowadzenia ewidencji ludności w Polsce, zakres i zasady rejestracji danych gromadzonych w Powszechnym Elektronicznym Systemie Ewidencji Ludności (PESEL) i w rejestrach mieszkańców, zasady i tryb nadawania numeru PESEL, zasady wykonywania obowiązku meldunkowego przez obywateli polskich i cudzoziemców, zasady udostępniania danych z Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności oraz rejestrów, o których mowa w pkt 2.

Dane z rejestru PESEL oraz rejestrów mieszkańców są udostępniane określonym w ustawie podmiotom w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań (Policja, Straż Graniczna, Straż Marszałkowska i inne).

Ponadto zgodnie z art. 46 ust. 2 ustawy dane z rejestru PESEL oraz rejestrów mieszkańców mogą być udostępniane:

- 1) osobom i jednostkom organizacyjnym, jeżeli wykażą w tym interes prawny;
- 2) jednostkom organizacyjnym, w celach badawczych, statystycznych, badania opinii publicznej, jeżeli po wykorzystaniu dane te zostaną poddane takiej modyfikacji, która nie pozwoli ustalić tożsamości osób, których dane dotyczą;
- 3) innym osobom i jednostkom organizacyjnym, jeżeli wykażą interes faktyczny w otrzymaniu danych, pod warunkiem uzyskania zgody osób, których dane dotyczą;
- 4) podmiotom odpowiedzialnym za system identyfikacji elektronicznej oraz podmiotom wydającym środki identyfikacji elektronicznej w systemie identyfikacji elektronicznej zgodnie z ustawą z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej w celu wydania środka identyfikacji elektronicznej.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.), dalej „k.c.”, reguluje stosunki cywilnoprawne między osobami fizycznymi i osobami prawnymi.

ZADATEK:

W braku odmiennego zastrzeżenia umownego albo zwyczaju zadatek dany przy zawarciu umowy ma to znaczenie, że w razie niewykonania umowy przez jedną ze stron druga strona może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić i otrzymany zadatek zachować, a gdy sama go dała, może żądać sumy dwukrotnie wyższej (art. 394 §1).

W razie wykonania umowy zadatek ulega zaliczeniu na poczet świadczenia strony, która go dała; jeżeli zaliczenie nie jest możliwe, zadatek ulega zwrotowi (art. 394 § 2).

Zgodnie z art. 394 § 3 w razie rozwiązania umowy zadatek powinien być zwrócony, a obowiązek zapłaty sumy dwukrotnie wyższej odpada. To samo dotyczy wypadku, gdy niewykonanie umowy nastąpiło wskutek okoliczności, za które żadna ze stron nie ponosi odpowiedzialności albo za które ponoszą odpowiedzialność obie strony.

KARA UMOWNA:

Zgodnie z art. 385³ pkt 17 k.c. w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności nakładają wyłącznie na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnego.

Kara umowna uregulowana została w art. 483-484 k.c. Przepisy te stanowią, iż można zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy (kara umowna). Dłużnik nie może bez zgody wierzyciela zwolnić się ze zobowiązania przez zapłatę kary umownej.

W razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody. Żądanie odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary nie jest dopuszczalne, chyba że strony inaczej postanowiły (art. 484 § 1).

Jeżeli zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane, dłużnik może żądać zmniejszenia kary umownej; to samo dotyczy wypadku, gdy kara umowna jest rażąco wygórowana (art. 484 § 2 k.c.).

UGODA

Art. 917 k.c. stanowi, że przez ugodę strony czynią sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać.

Uchylenie się od skutków prawnych ugody zawartej pod wpływem błędu jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy błąd dotyczy stanu faktycznego, który według treści ugody obie strony uważały za niewątpliwy, a spór albo niepewność nie byłyby powstały, gdyby w chwili zawarcia ugody strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy (art. 918 § 1).

Jednocześnie art. 918 § 2 k.c. stanowi, że nie można uchylić się od skutków prawnych ugody z powodu odnalezienia dowodów co do roszczeń, których ugoda dotyczy, chyba że została zawarta w złej wierze.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. 1460 ze zm.), dalej „k.p.c.”, w art. 10 stanowi, że w sprawach, w których zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd dąży w każdym stanie postępowania do ich ugodowego załatwienia, w szczególności przez nakłanianie stron do mediacji.

Przepisy k.p.c. przewidują kilka możliwości zawarcia ugody:

- w postępowaniu mediacyjnym przed mediatorem (art. 183¹–183¹⁵),
- w postępowaniu pojednawczym przed wniesieniem pozwu (art. 184),
- w toku postępowania sądowego.

Zgodnie z art. 183¹⁴ § 1 jeżeli zawarto ugodę przed mediatorem, sąd który byłby właściwy do rozpoznania sprawy według właściwości ogólnej lub wyłącznej, na wniosek strony niezwłocznie przeprowadza postępowanie co do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem.

Art. 184 k.p.c. stanowi, że sprawy cywilne, których charakter na to zezwala, mogą być uregulowane drogą ugody zawartej przed wniesieniem pozwu. Sąd uzna ugodę za niedopuszczalną, jeżeli jej treść jest niezgodna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

W postępowaniu pojednawczym jest możliwość zawarcia ugody po przeprowadzeniu posiedzenia z wniosku jednej ze stron o zawiązanie do próby ugodowej. O zawiązanie do próby ugodowej można zwrócić się do sądu rejonowego ogólnie właściwego dla przeciwnika, a w braku podstaw do ustalenia tej właściwości - do sądu rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania albo siedziby wzywającego (art. 185 § 1).

W wezwaniu należy zwięźle oznaczyć sprawę i przedstawić propozycje ugodowe.

Postępowanie pojednawcze przeprowadza sąd w składzie jednego sędziego.

Z posiedzenia sporządza się protokół. Jeżeli doszło do ugody, jej osnovę wciąga się do protokołu albo zamieszcza się w odrębnym dokumencie stanowiącym załącznik do protokołu i stwierdza podpisami stron. Niemożność podpisania ugody stwierdza się w protokole (art. 185 §).

Postępowania sądowe zaczyna się od posiedzenia przygotowawczego na, którym przewodniczący ustala ze stronami przedmiot sporu i wyjaśnia stanowiska stron, także w zakresie prawnych aspektów sporu (art. 205⁶ § 1).

Zgodnie z art. 205⁶ § 2 przewodniczący powinien skłaniać strony do pojednania oraz dążyć do ugodowego rozwiązania sporu, w szczególności w drodze mediacji. W tym celu przewodniczący może poszukiwać ze stronami ugodowych sposobów rozwiązania sporu,

wspierać je w formułowaniu propozycji ugodowych oraz wskazywać sposoby i skutki rozwiązania sporu, w tym skutki finansowe.

Art. 223. § 1 stanowi, iż przewodniczący powinien we właściwej chwili skłaniać strony do pojednania, zwłaszcza na pierwszym posiedzeniu, po wstępnym wyjaśnieniu stanowiska stron. Osnowę ugody zawartej przed sądem wciąga się do protokołu rozprawy albo zamieszcza w odrębnym dokumencie stanowiącym część protokołu i stwierdza podpisami stron. Niemożność podpisania ugody sąd stwierdza w protokole.

Art. 394^{1a} § 1 pkt 11 stanowi, że zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji przysługuje na postanowienie tego sądu, których przedmiotem jest: zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1469), wprowadzono do procedury cywilnej nowe przepisy dotyczące dodatkowych obowiązków Sądu, mających na celu przygotowanie rozprawy. Celem zmian ma być przede wszystkim usprawnienie postępowania cywilnego, a tym samym umożliwienie stronom uzyskania szybszego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd. Do Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzono art. 205² § 1, który stanowi, iż sąd przy zarządzeniu o doręczeniu pozwu i wezwaniu do złożenia odpowiedzi na pozew, poucza strony m.in. o możliwości rozwiązania sporu w drodze ugody zawartej przed sądem lub mediatorem. Przepisy ustawy obowiązują od 7 listopada 2019 r.

INFORMACJE DODATKOWE:

Kodeks cywilny nie zawiera kryteriów rozstrzygających o nadmiernej wysokości kary umownej. Dokonując oceny wysokości kary umownej sąd może brać również pod uwagę zakres i czas trwania naruszenia przez wykonawcę zobowiązań wynikających z umowy, wagę naruszonych postanowień kontraktowych, zagrożenie dalszymi naruszeniami powinności kontraktowych, zgodny zamiar stron w zakresie ustalenia celu zastrzeżenia kary w określonej wysokości (tzw. miarkowanie).

Sąd Najwyższy w wyroku z 21 września 2007 r., sygn. akt V CSK 139/07 oraz w uchwale z 6 listopada 2003 r., sygn. akt III CZP 61/03 stwierdził, że rażąco wygórowana kara umowna to zarówno sytuacja, gdy zachwiana zostanie relacja pomiędzy wysokością wynagrodzenia za wykonanie zobowiązania, a wysokością kary umownej zastrzeżonej za opóźnienie w wykonaniu przedmiotu umowy z uwzględnieniem okresu opóźnienia, jak

i wtedy, gdy zachwiany został stosunek wysokości zastrzeżonej kary umownej do wysokości doznawanej szkody. Kara umowna nie może prowadzić do nieuzasadnionego wzbogacenia się wierzyciela

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z 27 lutego 2013 r., sygn. akt I ACa 99/13, orzekł, że „Ustawodawca nie wskazał stanów faktycznych uzasadniających miarkowanie kary umownej, pozostawiając ich ustalenie uznaniu sędziowskiemu uwzględniającemu okoliczności konkretnej sprawy. Jak wynika z orzecznictwa norma ta może znaleźć zastosowanie zawsze wówczas, gdy w świetle oceny określonego stanu faktycznego można mówić o tym, że kara umowna w zastrzeżonej wysokości jawić się będzie jako nieadekwatna. Katalog kryteriów pozwalających na zmniejszenie kary umownej nie jest zamknięty. Stosując instytucję miarkowania, sąd powinien mieć na względzie podstawowe funkcje kary umownej, jakimi są funkcja stymulująca wykonanie zobowiązania, funkcja represyjna w postaci sankcji za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy oraz funkcja kompensacyjna, polegająca na naprawieniu szkody, jeśli wierzyciel ją poniósł, bez konieczności precyzyjnego wyliczania jej wysokości, co znakomicie ułatwia realizację dochodzonego uprawnienia.” Sąd Apelacyjny zwrócił również uwagę, że „Najbardziej ogólnym wyznacznikiem jest stosunek pomiędzy wysokością kary a wartością całego zobowiązania głównego, odniesienie do wartości świadczenia spełnionego przez dłużnika z opóźnieniem, porównanie jej z wartością szkody powstałej po stronie wierzyciela wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Wśród kryteriów miarkowania wskazuje się takie elementy, jak: zakres i czas trwania naruszenia przez dłużnika powinności kontraktowych; wagę naruszonych postanowień kontraktowych, zagrożenie dalszymi naruszeniami powinności kontraktowych, zgodny zamiar stron w zakresie ustalenia celu zastrzeżenia kary umownej w określonej wysokości”.

Ponadto karę umowną można uznać za rażąco wygórowaną jeżeli jest równa bądź zbliżona do wartości zobowiązania. Przykładowo, w wyroku z 25 września 2013 r., VI Ga 173/13, Sąd Okręgowy w Rzeszowie stwierdził, że „W ocenie Sądu wysokość kary umownej (12 500 zł), w stosunku do wartości całego zobowiązania głównego (29 000 zł), stanowiła zbyt znaczącą część wynagrodzenia powodów, biorąc także pod uwagę skomplikowany zakres zamówienia i czasookres zwłoki.”

Sąd Najwyższy w wyroku z 26 kwietnia 1982 r., sygn. akt IV CZ 62/82 wyjaśnił, że postanowienie o zatwierdzeniu ugody może zostać skutecznie zaskarżone jedynie, w sytuacji gdy strona wskaże i udowodni, iż ugoda została zawarta w sposób nieważny

z uwagi na zaistnienie którejkolwiek z wad oświadczenia woli.

Sąd Najwyższy stwierdził, iż „samo złożenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych ugody nie wystarcza do uwzględnienia zażalenia na postanowienie umarzające postępowanie. Do obowiązków strony należy bowiem wskazanie przyczyny wadliwości oświadczenia, do sądu zaś należy ocena, czy przyczyny te są dostateczne dla skutecznego uchylenia się od skutków oświadczenia woli w myśl przepisów prawa cywilnego.”

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz